

Inleiding

Erfgoed is een brede en overkoepelende term waarbinnen roerend, onroerend en immaterieel erfgoed wordt onderscheiden. Deze drie categorieën zijn in de praktijk sterk verweven met elkaar, maar in tegenstelling tot verschillende andere landen, wordt in België erfgoed opgedeeld en onder verschillende bevoegdheden en beheerders geplaatst. Roerend en immaterieel erfgoed wordt daarbij samengebracht onder de koepel cultureel erfgoed en wordt beschouwd als gemeenschapsmaterie. Het beheer hiervan valt in Vlaanderen binnen het beleidsdomein Cultuur, Jeugd en Media. Het onroerend erfgoed is een gewestmaterie en valt binnen het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed. Vlaanderen investeert sterk in zijn erfgoed. Zo zet Faro, het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, jaarlijks het cultureel erfgoed in de kijker tijdens de erfgoeddag. Hierbij worden de deuren opengezet in vele erfgoedinstellingen. In 2016 werden er zo 700 activiteiten voorzien in 529 deelnemende organisaties, waarbij er een opkomst van 220.000 geïnteresseerden werd gerealiseerd (Faro, [jaarverslag 2016](#)).

In deze Facts & Figures wordt de participatie van de Vlaamse bevolking aan erfgoed op basis van de participatiesurveygegevens uit 2003-2004, 2009 en 2014 in kaart gebracht. In deze surveys werden de respondenten vier soorten erfgoedparticipatie voorgelegd: (1) participeren aan (begeleide) historische wandelingen, (2) bezoeken van historische gebouwen, kerken of monumenten, (3) bijwonen van een voordracht over geschiedenis, gebouwen of monumenten en (4) bijwonen van een herdenkingsfeest of historische optocht. Voor elk van deze vormen van erfgoedparticipatie werd gepolst hoe vaak de respondent de zes maanden voorafgaand aan het interview deze activiteit gesteld had. Roerend erfgoed is in de vier voorgelegde erfgoedactiviteiten niet vertegenwoordigd. Roerend erfgoed wordt in deze fiche dan ook niet besproken, maar maakt wel deel uit van de vragenbatterij van musea. Voor cijfers over het bezoeken van roerend erfgoed via musea verwijzen we de lezer door naar de Facts & Figures over museumbezoek.

In deze fiche focussen we dus op de deelname aan immaterieel en onroerend erfgoed. Naast de algemene participatiegraad, bespreken we hier tevens de frequentie van deelname. We beginnen met een vergelijking van de algemene participatiecijfers over de tijd. Verder bekijken we of er zich verschillen voordoen in erfgoedbezoek naargelang geslacht, opleidingsniveau en leeftijd.

Trends

In figuur 1 vergelijken we de erfgoedparticipatie over de drie metingen van de participatiesurvey (2003-2004, 2009 en 2014). Daaruit blijkt dat zowel de occasionele als de frequente erfgoedparticipatie fluctueert over de tijd. De sterkste verschillen zijn merkbaar in de occasionele erfgoedparticipatie. Deze kent een significante stijging van 18,9% in 2004 naar 25,1% in 2009, om

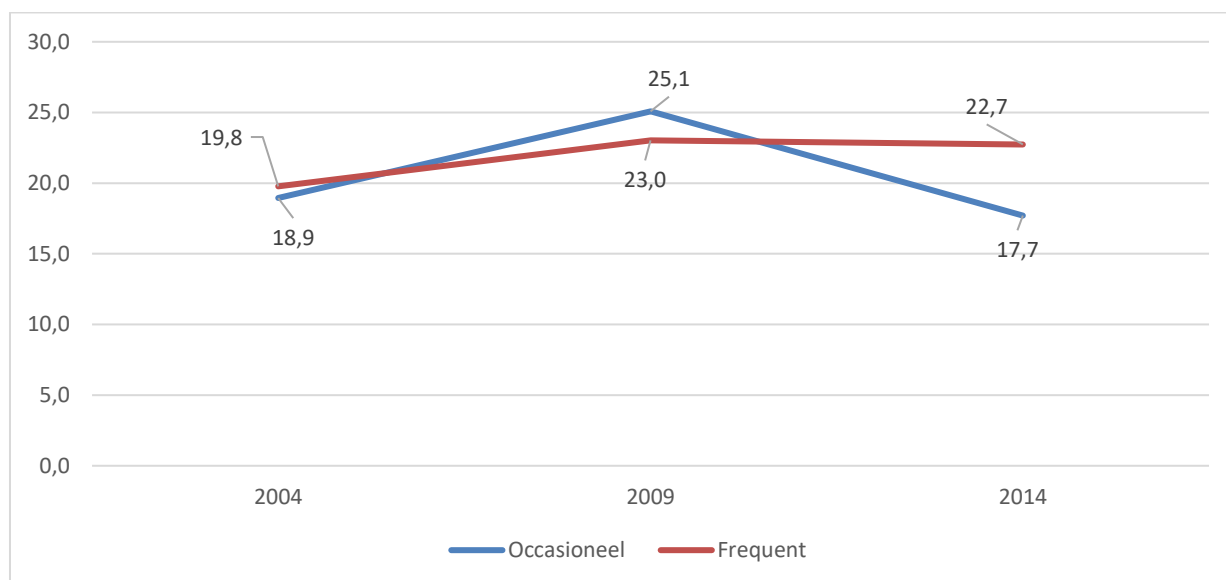
FACTS & FIGURES

Participatie aan erfgoedactiviteiten

Mathijs De Baere - 2017

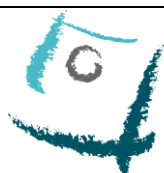
vervolgens echter weer terug significant te dalen tot 17,7%. Ook in de frequente participatie zijn significante maar weliswaar kleinere verschillen te merken. Zowel in 2009 als 2014 tellen we significant meer frequente erfgoedparticipanten dan in 2004.

Figuur 1: Erfgoedbezoek per editie van PaS (2004, 2009 en 2014)



Respectievelijk 17,6% van de Vlamingen participeerde occasioneel en 22,7% frequent aan erfgoedactiviteiten in 2014, of met andere woorden ruim vier op de tien Vlamingen. Dit is een aanzienlijk aandeel van de bevolking, toch participeerde lang niet alle bevolkingsgroepen even sterk. In de rest van deze fiche relateren we de erfgoedparticipatie in 2014 aan enkele socio-demografische kenmerken.

De locatie van de erfgoedactiviteiten kan ons ook veel vertellen over de aard van de participatie. Vier op de tien erfgoedbezoekers bezocht uitsluitend erfgoed in eigen land. Een nipte meerderheid (51,5%) geeft aan dat de meerderheid van de activiteiten in het binnenland plaatsvond. Dit betekent meteen ook dat voor bijna de helft van de populatie minstens de helft van de erfgoedbezoeken in het buitenland plaatsvond. Een vijfde (20,5%) geeft zelfs aan dat alle erfgoedactiviteiten in het buitenland plaatsvonden (zie figuur 2). Daarnaast geeft nog eens 12,9% van de erfgoedparticipanten aan dat de meerderheid van deze bezoeken in het buitenland was. Dit wijst erop dat heel wat van de erfgoedparticipatie enkel of hoofdzakelijk gebeurt tijdens buitenlandse reizen.

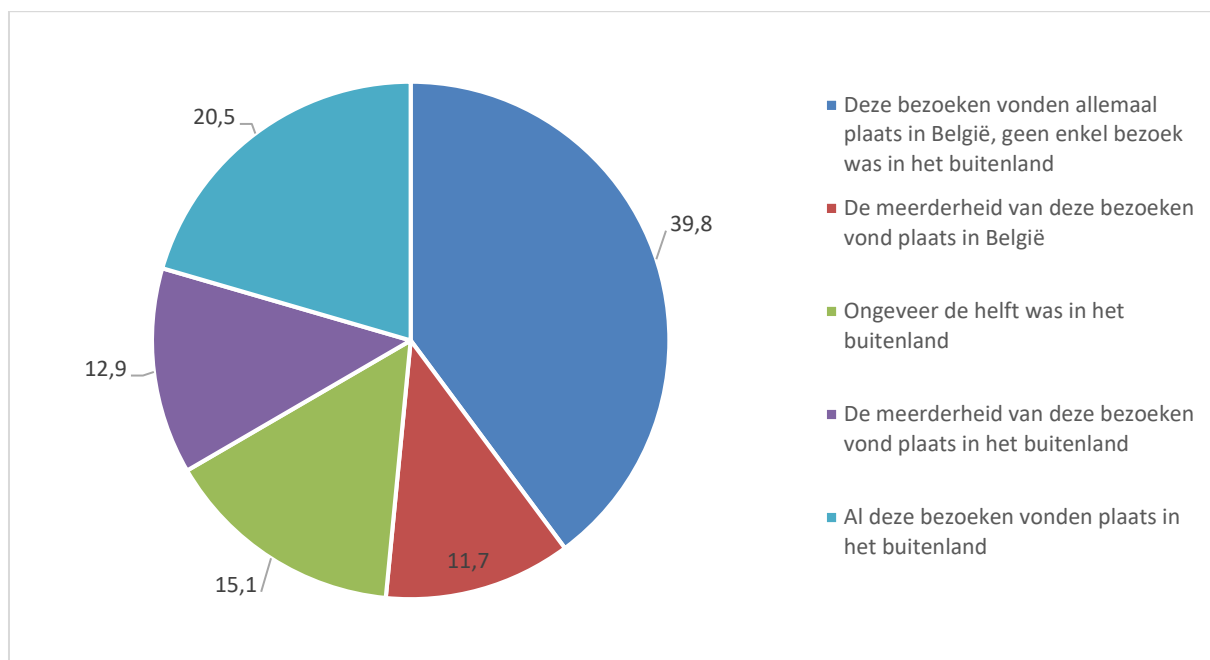


FACTS & FIGURES

Participatie aan erfgoedactiviteiten

Mathijs De Baere - 2017

Figuur 2: Locatie van participatie aan erfgoedactiviteiten. 2014, n=1593



Sociaal-demografische verschillen in erfgoedparticipatie in 2014

In dit tweede deel van deze fiche relateren we de erfgoedparticipatie in 2014 aan gender, leeftijd en opleiding. Hierbij maken we tevens de opdeling naar de vier onderscheiden vormen van erfgoedactiviteiten. De vier bevraagde soorten zijn (1) historische wandelingen, (2) het bezoeken van historische gebouwen, kerken of monumenten, (3) het bijwonen van voordrachten over geschiedenis, gebouwen of monumenten, en tot slot (4) het bijwonen van herdenkingsfeesten of optochten. Alvorens dit te doen geven we in tabel 1 eerst de algemene participatiegraad voor de onderscheiden vormen van erfgoed weer voor 2014.

Tabel 1: Algemene participatiegraad soorten erfgoedbezoek, PaS2014, N=3948

Soort erfgoedbezoek	Participatiegraad
Historische wandeling	16,4
Historische gebouwen, kerken of monumenten	36,2
Voordracht over geschiedenis, gebouwen of monumenten	8,6
Herdenkingsfeest of historische optocht	8,2
totaal	40,3



FACTS & FIGURES

Participatie aan erfgoedactiviteiten

Mathijs De Baere - 2017

De meest verrichte activiteit op het vlak van erfgoed is bij uitstek het bezoeken van historische gebouwen, kerken of monumenten: 36% van de Vlamingen of maar liefst 9 op de 10 erfgoedparticipanten bezocht de voorafgaande zes maanden een historisch gebouw, kerk of monument. Deze activiteit wordt gevolgd door het bijwonen van historische wandelingen, welke werden gedaan door 16% van de Vlamingen. Voordrachten over geschiedenis, gebouwen of monumenten en herdenkingsfeesten of historische optochten werden elk door nipt meer dan 8% van de bevolking bezocht.

Geslacht

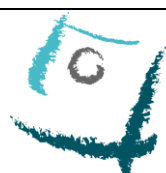
In tabel 2 rapporteren we de erfgoedparticipatie in vier verschillende erfgoedactiviteiten, en de totale erfgoedparticipatie, apart voor mannen en vrouwen. Over het algemeen merken we hier weinig verschillen. Slechts twee significante verschillen doen zich voor. Ten eerste is er een hoger percentage vrouwen dan mannen dat occasioneel deelneemt aan een historische wandeling (14,0% versus 11,6%). Bij mannen neemt dan anderzijds weer een groter aandeel deel aan een herdenkingsfeest of historische optocht (8,8% bij mannen versus 6,9% bij vrouwen).

Tabel 2: participatie aan erfgoedactiviteiten per geslacht. n=3947, PaS 2014

		M	V
Historische wandeling	Occasioneel *	11,6%	14,0%
	Frequent	3,8%	3,3%
Historische gebouwen, kerken of monumenten	Occasioneel	20,7%	20,6%
	Frequent	16,5%	14,7%
Voordracht over geschiedenis, gebouwen of monumenten	Occasioneel	7,9%	6,4%
	Frequent	1,6%	1,4%
Herdenkingsfeest of historische optocht	Occasioneel *	8,8%	6,9%
	Frequent	0,6%	0,3%
totaal	Occasioneel	18,3%	17,0%
	Frequent	23,5%	21,9%

* = significant verschil tussen mannen en vrouwen

Over het algemeen meten we dus weinig genderverschillen. Bij vrouwen en mannen gaat de voorkeur ook uit naar hetzelfde soort van activiteiten. Zowel bij mannen als vrouwen worden er op het vlak van erfgoed, in de eerste plaats historische gebouwen en monumenten bezocht en op de tweede plaats deelgenomen aan historische wandelingen.



FACTS & FIGURES

Participatie aan erfgoedactiviteiten

Mathijs De Baere - 2017

Opleidingsniveau

Net als bij andere vormen van cultuurparticipatie stellen we bij erfgoedbezoek een duidelijke onderwijskloof vast. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe hoger de participatiegraad. Dit zien we zowel bij het occasioneel participeren, als het frequent participeren. De cijfers hiervoor zijn te vinden in onderstaande tabel 3.

De jongste groep die nog dagonderwijs volgt heeft meestal een participatiegraad gelijkaardig aan of net lager dan de hoger opgeleiden. Wanneer we erfgoedparticipatie in zijn geheel bekijken (onderaan tabel, cijfers in het vet) zien we dit zeer duidelijk. Maar liefst vier op de tien hoger opgeleiden bezocht het half jaar voorafgaand aan het interview minstens drie keer erfgoed of woonde een erfgoedactiviteit bij; daarmee steken zij ver uit boven de andere opleidingsniveaus. Bij personen met een diploma hoger secundair onderwijs kan bijvoorbeeld slechts 18,5% beschouwd worden als frequent erfgoedparticipant. Bij de twee lagere opleidingsniveaus daalt het aantal frequente participanten nog verder. En het is niet zo dat de lagere opleidingsniveaus dan verhoudingsgewijs wat meer occasionele participanten omvatten. In tegendeel, ook het aandeel occasionele erfgoedparticipanten ligt lager bij de lager opgeleiden.

Tabel 3: participatie aan erfgoedactiviteiten per opleidingsniveau, PaS 2014, n= 3926

N= 3928		Dag- onderwijs	Geen of lager	Lager secundair	Hoger secundair	Hoger onderwijs
<i>Historische wandeling</i>	Occasioneel	18,5% ^a	4,0% ^b	7,9% ^c	10,9% ^d	21,2% ^a
	Frequent	4,5% ^{a,b}	2,6% ^{b,c}	1,7% ^c	3,0% ^{b,c}	5,7% ^a
<i>Historische gebouwen, kerken of monumenten</i>	Occasioneel	28,0% ^a	9,5% ^b	15,4% ^c	19,3% ^d	29,3% ^a
	Frequent	19,0% ^a	3,4% ^b	8,9% ^c	12,1% ^d	29,6% ^e
<i>Voordracht over geschiedenis, gebouwen of monumenten</i>	Occasioneel	11,3% ^a	1,5% ^b	4,3% ^c	5,8% ^c	12,0% ^a
	Frequent	2,9% ^a	0,3% ^b	0,3% ^b	1,3% ^b	2,8% ^a
<i>Herdenkingsfeest of historische optocht</i>	Occasioneel	8,2% ^{a,b,c}	3,6% ^d	5,1% ^{c,d}	7,8% ^b	11,8% ^a
	Frequent	0,5% ^a	0,0% ^a	0,3% ^a	0,5% ^a	0,6% ^a
Totaal	Occasioneel	22,7%^a	8,1%^b	13,7%^c	18,1%^d	22,9%^a
	Frequent	28,8%^a	7,0%^b	13,4%^c	18,5%^d	40,3%^e

De lettercodes wijzen op significantieniveaus, waarbij twee procenten met dezelfde letter niet significant van elkaar verschillen



Kenniscentrum

Cultuur- en
MediaParticipatie

FACTS & FIGURES

Participatie aan erfgoedactiviteiten

Mathijs De Baere - 2017

Leeftijd

Tenslotte kijken we in tabel 4 naar de leeftijdsgebondenheid van erfgoedparticipatie. De leeftijdscategorieën met de hoogste participatiegraad staan telkens in het vet gedrukt. Wanneer we naar de totale erfgoedparticipatie kijken, zien we dat het occasioneel participeren aan erfgoedactiviteiten het hoogst ligt bij jongere leeftijdscategorieën (15-17, 18-34 en 35-54). Het frequent participeren aan erfgoedactiviteiten ligt het hoogste bij de leeftijdscategorieën 55-64 en 15-17. De leeftijdscategorie die bij zowel occasionele als frequente participatie de laagste participatiegraad kent zijn de 65-plussers.

Ook bij de onderscheiden vormen van erfgoedbezoek merken we dat wat de occasionele participatie betreft jongeren doorgaans de hoogste participatiegraad vertonen. Naar frequente participatie toe, vertonen de 55- tot 64-jarigen doorgaans de hoogste participatiegraad (met uitzondering van voordrachten) maar de participatiegraad van deze oudere leeftijdsgroep ligt niet significant hoger dan deze van de jongste leeftijdsgroep.

Tabel 4: participatie aan erfgoedactiviteiten per leeftijdscategorie, 2014, n= 3926

		15-17	18-34	35-54	55-65	65+
<i>Historische wandeling</i>	Occasioneel	21,7% ^a	12,5% ^b	13,0% ^b	15,8% ^{a,b}	9,2% ^c
	Frequent	3,6% ^{a,b,c}	2,3% ^c	3,0% ^{b,c}	5,8% ^a	4,3% ^{a,b}
<i>Historische gebouwen, kerken of monumenten</i>	Occasioneel	28,9% ^a	22,7% ^{a,b}	23,2% ^{a,b}	19,3% ^b	14,3% ^c
	Frequent	19,3% ^{a,b}	15,6% ^b	15,7% ^b	20,4% ^a	11,5% ^c
<i>Voordracht over geschiedenis, gebouwen of monumenten</i>	Occasioneel	12,0% ^a	6,6% ^b	6,9% ^b	8,6% ^{a,b}	6,0% ^{a,b}
	Frequent	3,0% ^a	1,1% ^b	1,1% ^b	1,9% ^{a,b}	2,1% ^{a,b}
<i>Herdenkingsfeest of historische optocht</i>	Occasioneel	7,2% ^a	8,5% ^a	7,4% ^a	7,9% ^a	7,9% ^a
	Frequent	0,6% ^a	0,3% ^a	0,3% ^a	1,0% ^a	0,4% ^a
Totaal	Occasioneel	23,5% ^a	21,3% ^a	18,9% ^{a,b}	15,2% ^{b,c}	12,6% ^c
	Frequent	29,5% ^{a,b}	21,8% ^c	23,4% ^{b,c}	28,4% ^a	17,5% ^d

De lettercodes wijzen op significantieniveaus, waarbij twee percentages met dezelfde letter niet significant van elkaar verschillen

Deze bevindingen druisen wat in tegen het stoffige imago dat erfgoed soms wordt aangemeten. De jongste groep blijkt het vaakst erfgoed te bezoeken. De hoge participatiegraad bij de 15- tot 17-jarigen is opvallend aangezien werd gevraagd naar erfgoedbezoek in de vrije tijd. In heel wat secundaire scholen staan tijdens schoolreizen of daguitstappen erfgoedactiviteiten regelmatig op het programma, maar in de bevraging werd expliciet gevraagd naar erfgoedbezoek in de vrije tijd.



Kenniscentrum

Cultuur- en
MediaParticipatie

FACTS & FIGURES

Participatie aan erfgoedactiviteiten

Mathijs De Baere - 2017

Samenvattend

In 2014 namen vier op de tien Vlamingen deel aan erfgoedactiviteiten; ruim een vijfde van de Vlamingen deed dit op frequente basis. Meest verrichte activiteit op het vlak van erfgoed is het bezoeken van historische gebouwen, kerken of monumenten, gevolgd door historische wandelingen. Voordrachten over geschiedenis, gebouwen of monumenten en herdenkingsfeesten of historische optochten werden elk door nipt meer dan 8% van de bevolking gedaan. Voor vier op de tien Vlamingen vonden deze erfgoedactiviteiten uitsluitend in Vlaanderen plaats. Anderzijds bezoekt een op de vijf Vlamingen uitsluitend erfgoed in het buitenland.

Op het vlak van erfgoedparticipatie stellen we weinig genderverschillen vast. Wel vinden net als bij andere vormen van cultuurparticipatie een diepe onderwijskloof. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe hoger de participatiegraad. Dit zien we bij alle vormen van erfgoedbezoek en zowel bij het occasioneel participeren als het frequent participeren. Tenslotte stellen we de hoogste participatiegraad vast bij 15- tot 17-jarige, zij worden hierin gevolgd door de 55- tot 64-jarigen. Dit toont twee zeer verschillende groepen van erfgoedbezoekers.

Bronnen

- Participatiesurvey 2003-2004 (n=2849)
- Participatiesurvey 2009 (n=3144)
- Participatiesurvey 2014 (n=3965)

Voor meer informatie over de participatiesurvey, zie: www.participatiesurvey.be .



Kenniscentrum

Cultuur- en
MediaParticipatie